

ZAMONAVIY PEDAGOGIK DARS O‘TISH USULLARI VA ULARNING TA’LIM JARAYONIDA TUTGAN O‘RNI

*Pedagogika va san’atshunoslik fakulteti
Boshlang‘ich ta’lim yo‘nalishi
(sirtqi ta’lim) 436- guruh talabasi
Rustamova Nargiza Ibragimovna*

Annotatsiya: Hozirgi kunda dunyoning ko‘plab rivojlangan mamlakatlarida o‘quvchilarning ilmiy faoliyatini, ijodkorligini oshiruvchi va shu bilan bir qatorda ta’lim-tarbiya jarayonini samaradorligini kafolatlovchi yangi pedagogik texnologiyalarni qo‘llash borasida katta tajriba to‘plangan.

Kalit so‘zlar: pinbord, aqliy hujum, axborot, dars jarayoni, innovatsiya.

Annotation: Currently, in many developed countries of the world, a lot of experience has been gained in the use of new pedagogical technologies that increase the scientific activity and creativity of students, and at the same time guarantee the effectiveness of the educational process.

Key words: pinboard, brainstorming, information, teaching process, innovation.

Dars jarayonlarida yuqori samaradorlikka erishish uchun quyidagi usullardan ham foydalanish mumkin:

Roli o‘yinlar. Ishbilarmonlik yoki rol (vaziyatli) o‘yinlar, muammoli vazifaning bir turidir. Faqat bu o‘rinda, matnli material o‘rniga o‘quvchilar tomonidan rollar o‘ynaladigan hayotiy vaziyat sahnalashtiriladi. Bosqichlari: vaziyatni tushuntirish, mos rollarni bo‘lib berish, maqsad va vazifalarni tushuntirish; o‘yin davomida o‘quvchilarning hatti-harakatlarini kuzatib borish; o‘quvchilarning hatti-harakatlari orqali ularga bilim olishlariga, ma’lum malaka va ko‘nikmalarni egallashlariga imkoniyat yaratish; o‘yin natijalarining tahlili; o‘yin natijalarini real hayotiy hodisalar bilan taqqoslash

Loyiha usuli. Bu usul bilim va malakalarni, tahlil qilish va baholashni nazarda tutuvchi ta’limning majmuaviy usulini amalga oshiradi. Loyiha usulida o‘quvchilar rejalashtirishda, tashkil qilishda, tekshirishda, tahlil qilishda va bajarilgan ishning natijalarini baholashda ko‘proq ishtirok etadilar. Ta’lim oluvchilar ayrim kichik loyiha ishlarini, diplom va kurs loyihalari, bitiruv ishlarini ilmiy asoslangan holda loyihalashtiradilar, mustaqil bajaradilar, ularni yozadilar, taqdimot qiladilar, qo‘yilgan maqsad va natijalarni tahlil qiladilar.

Aqliy hujum. Dars mavzusiga oid qo‘yilgan muammoni yechish yoki savolga javob topish maqsadida g‘oyalarni jamlash va saralash usuli. Qatnashchilar birlashgan holda yechimi noma’lum muammoni yechishga yoki savolga javob topishga harakat qiladilar. Eng maqbul yechimni topish bo‘yicha shaxsiy g‘oyalarni ilgari suradilar. Bosqichlari: muammoli vaziyatni keltirib chiqarish; uning yechimini topish uchun o‘quvchilarni jalb qilish; turli yechimlar taqdimotini eshitish; yechimlarni solishtirish va tanlash; xulosalash;

Pinbord usuli. Bu usul aqliy hujum metodining bir ko‘rinishi bo‘lib, unda qo‘yilgan muammoni hal qilish bo‘yicha g‘oyalar alohida qog‘ozchalarda yozilib, doskaga mixlanib boriladi. Ikkinchi bosqichda esa, ular turli mezonlar bo‘yicha sinflarga bo‘linadi, saralanadi va muayyan tartibda doskada joylashtiriladi.

Boshqalarni o‘qitish orqali o‘rganish usuli. Bu usulda ta’lim oluvchilar belgilangan mavzu yoki qo‘yilgan muammo bo‘yicha bir – birlariga axborotlarni almashadilar va o‘z bilganlarini boshqalarga o‘rgatadilar.

Lug‘at bilan ishlash (diktant). Bilimlarni baholashning joriy nazorat shakli; odatda qisqa vaqt davomida o‘tkaziladi; o‘quvchilarning o‘tilgan atama va tushunchalarni bilish darajasini tekshirish uchun o‘tkaziladi;

«Charxpalak» usuli. Mazkur metod guruhlarda ishlash usulining takomillashtirilgan ko‘rinishi bo‘lib, uning yordamida o‘quvchilar o‘rganiladigan material bo‘yicha ma‘lum bilimga mustaqil ega bo‘lish, jamoa bilan ishlash malakasini ega bo‘lish, boshqalarni o‘qitish, axborot bilan almashish hamda jamoa bo‘lib qaror qabul qilish ko‘nikmalariga ega bo‘ladi.

Bundan tashqari darsda yuqori samaradorlikka erishish uchun quyidagi o‘yin usullaridan foydalanish mumkin.

“Tezkor javob” o‘tilgan dars samaradorligini oshirishda yordam beradi; “Chigil yozdi” o‘quvchilarni darsga qiziqtirish uchun sinfda har xil o‘yinlardan foydalanish; “Pantomima” bu usul juda qiyin mavzular tushuntirilishi kerak bo‘lgan darsda yoki yozma mashqlar bajarilib, talabalar charchagan paytda foydalanilsa bo‘ladi; “Hikoya zanjiri” usuli o‘quvchilarning og‘zaki nutqini oshirishda va xotirani mustahkamlashda yordam beradi; “Rolli o‘yinlar” bu usul darsning barcha tiplarida qo‘llanilishi mumkin. “Allomalar yig‘ini” U.Shekspir, A.Navoiy, R.Burns kabi shoirlar va yozuvchilarni “taklif qilish” mumkin. Bunday paytda ular aytib ketgan hikmatli so‘zlardan darsda foydalanish yoshlarni komil inson bo‘lib tarbiyalanishiga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, Hozirgi kunda dunyoning ko‘plab rivojlangan mamlakatlarida o‘quvchilarning ilmiy faoliyatini, ijodkorligini oshiruvchi va shu bilan bir qatorda ta‘lim-tarbiya jarayoninig samaradorligini kafolatlovchi yangi pedagogik texnologiyalarni qo‘llash borasida katta tajriba to‘plangan. Shu tajriba asosini tashkil qiluvchi metodlar interfaol metodlar nomi bilan yuritilib, bu metodlarni dars jarayoniga qo‘llay bilish bugungi zamon o‘qituvchisi zimmasiga yuklatilgan yuksak vazifadir.

ADABIYOTLAR:

1. Xolisova G.M Murhanova N.Y Nutqning o‘zaro ta’sir jarayonidagi analitik va diskursiv xususiyatlari. PEDAGOG jurnali. Vol 6 No. 12.2023